

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych

Wprowadzenie do zagadnień edukacji w gospodarstwie rolnym

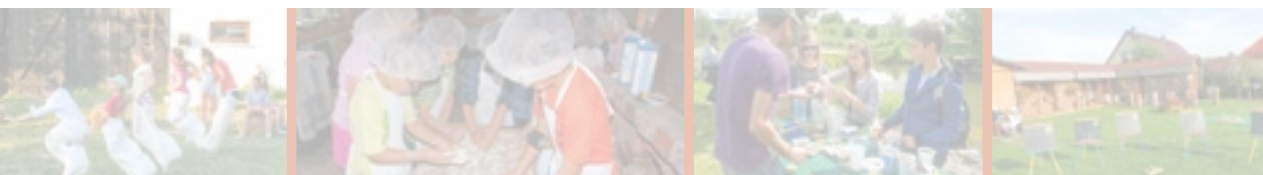
„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

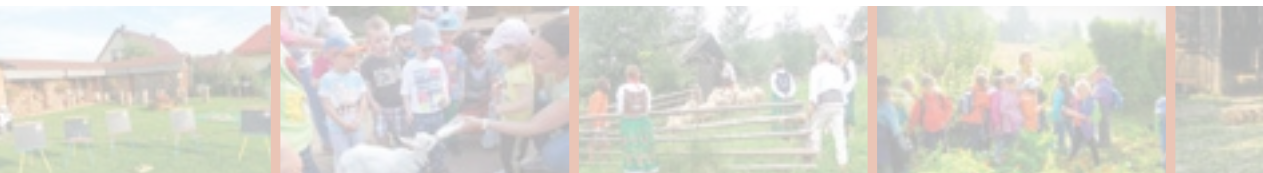
Projekt opracowany przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

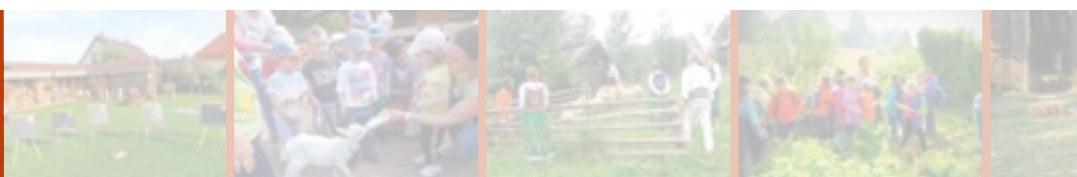

Wprowadzenie do zagadnień edukacji w gospodarstwie rolnym

Kraków 2015

Dziewiętnastowieczne wyjazdy wypoczynkowe na wieś były motywowane głównie walorami środowiska naturalnego i krajobrazu. Sama wieś jako przestrzeń kulturowa zaczęła być atrakcyjna dla odwiedzających w okresie Młodej Polski. W dwudziestoleciu międzywojennym wyjazdy na wieś określano mianem “wyjazdów na letnisko”, a w latach 60-tych XX wieku pojawiła się nazwa “wczasy pod gruszą”, która podkreśla sielską specyfikę wiejskich wakacji. Stopniowo – gdy zajęcia wiejskie i rolnictwo stały się dla mieszkańców miast na tyle obce, że zaczęły budzić ich ciekawość i nabierać waloru poznawczego – wśród odwiedzających wieś zaczęło pojawiać się zainteresowanie rolnictwem.

W połowie XX wieku w Europie zaczęła rozwijać się agroturystyka, przybierająca na ogół formy indywidualnej turystyki pobytowej na terenach rolniczych. Zgodnie z badaniami zachowań konsumentów na rynku turystyki wiejskiej³ pierwszoplanowym powodem wyboru wsi jako miejsca urlopu jest spokojny wypoczynek w naturalnym wiejskim środowisku. Wiejskość jest kojarzona przez nabywców usług turystycznych jako krajobraz rolniczy, walory zdrowotne otoczenia i produktów żywnościowych oraz kultura, zwyczaje i tradycje lokalne. Obserwuje się wzrost znaczenia bezpośredniego kontaktu z rodziną wiejską i gospodarstwem rolnym jako źródła zainteresowania wypoczynkiem na wsi. Zajęcia rolnicze i zwierzęta gospodarskie mają wybitne znaczenie dla odwiedzających wieś dzieci.

Szczególnie specyfika małych rodzinnych gospodarstw rolnych o wielokierunkowej produkcji, ekstensywnych metodach uprawy i hodowli oraz kameralnej atmosferze zagrody odpowiada wizerunkowi turystyki wiejskiej, którego podstawę w całej Europie stanowią tradycje rolnicze, tożsamość kulturowa regionu, rodzina, gościnność i wysoka jakość. Według danych Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne” aż 66% wszystkich obiektów wiejskiej bazy noclegowej uczestniczących w systemie kategoryzacji nie przekracza 10 ha powierzchni gospodarstwa.

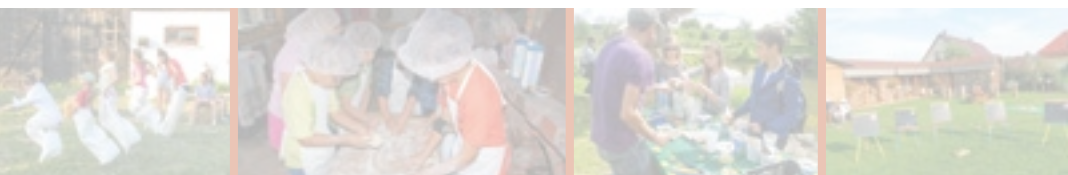
Wieś jako przestrzeń gospodarki opartej na wiedzy

W ostatnich latach na świecie rośnie liczba podejmowanych podróży turystycznych. Równocześnie wzrasta liczba zwolenników wypoczynku czynnego, w tym turystyki poznawczej. Wraz z tendencjami w turystyce i obserwowanym wzrostem znaczenia kapitału ludzkiego w gospodarce zaczyna kształtować się kolejna nowa funkcja wsi i gospodarstwa wiejskiego – funkcja edukacyjna. Przestrzeń wiejska staje się miejscem prowadzenia **twórczej gospodarki opartej na wiedzy**, w której szczególnego znaczenia nabierają możliwości uczenia się, poznawania i komunikowania oraz przeżycia, wrażenia i emocje.

**WIEŚ WŁĄCZA SIĘ AKTYWNIIE DO KONKURENCJI NA RYNKU
USŁUG EDUKACYJNYCH.**

Podróżowanie w celu poznania szeroko rozumianego dziedzictwa kultury wsi mieści się w pojęciu **turystyki kulturowej**. Zgodnie z definicją sformułowaną przez Rohrscheidt'a „*turystyka wiejsko-kulturowa jest ukierunkowana na cele poznawcze, obiektami jej zainteresowania są ślady kultury życia codziennego obszarów wiejskich, istniejąca kultura wspólnoty wiejskiej*”

³ Strzembicki L., Zachowania konsumentów na rynku turystyki wiejskiej w Polsce, GWSH Katowice 2006

DWOREK TRADYCJA

Turystyka edukacyjna jest realizowana w formie wycieczek seminaryjnych i szkolnych, podróży studyjnych, wyjazdów językowych i tematycznych. Podróże edukacyjne mogą dotyczyć kompleksowej realizacji wybranego konkretnego zakresu merytorycznego niezależnie od innych programów kształcenia czy doskonalenia. Oferta edukacyjna jest wtedy otwarta dla wszystkich chętnych zainteresowanych proponowanym tematem lub dziedziną.

Wycieczki szkolne są postrzegane jako jedna z najbardziej atrakcyjnych i efektywnych form zajęć pozalekcyjnych uczniów. Wybór i organizacja wycieczki wymaga starannego przygotowania przez nauczyciela i uczniów. Pomocne w planowaniu są dobrze przygotowane propozycje zajęć opracowane przez obiekty, które zapraszają na zajęcia, w tym także przez gospodarstwa edukacyjne. Oferta powinna określać wyraźnie korzyści edukacyjne i założenia organizacyjne.

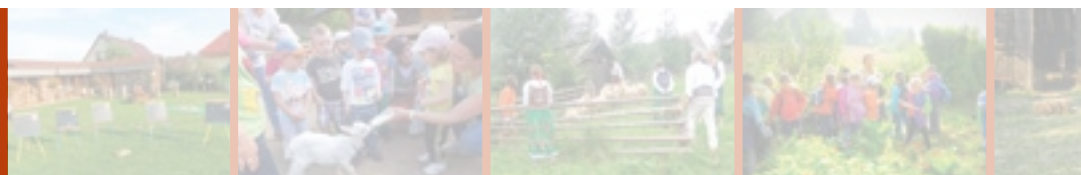
„Zielone, ciekawe, niebanalne i niepowtarzalne wycieczki przyrodnicze dla dzieci, młodzieży i grup zorganizowanych (np. domy kultury, świetlice).

- sposobów przystosowania się zwierząt do poszczególnych pór roku np. odloty i przyloty ptaków,
- korzyści, jakie przynoszą zwierzęta środowisku tj.: niszczenie szkodników przez ptaki, zapylanie kwiatów przez owady, spulchnianie gleby przez dżdżownice,
- wiedzy odnośnie oszczędzania wody oraz tego, jakie znaczenie ma woda w życiu człowieka, roślin i zwierząt,
- podstaw meteorologii odnośnie bieżących warunków pogodowych ich przyczyn i skutków,
- podstawowych sposobów identyfikacji ptaków.

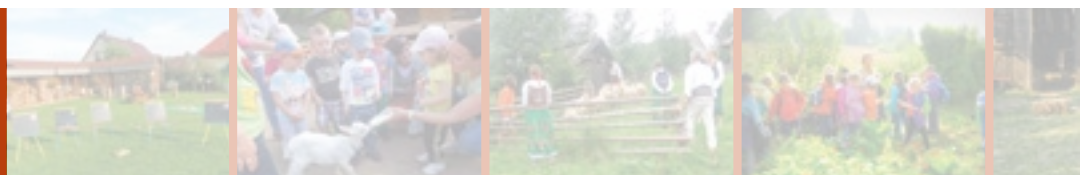
- *orientowania się w terenie oraz otaczającej przestrzeni przyrodniczej i kulturowej,*
- *zachowań w środowisku zgodnie z obowiązującymi zasadami,*
- *korzystania i obsługiwanie przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (luneta, lornetka);*
- *posługiwania się mapą topograficzną.*

Czas trwania wycieczki ok. 8 godzin."

Działalność rolnicza stwarza unikatowe warunki do wspierania edukacji, integracji społecznej, terapii, rehabilitacji i usług socjalnych na terenach wiejskich. Idea ich wykorzystanie tworzy

zatrudnienia. Terapia ma wyrównywać deficyty, usprawniać i integrować ze społeczeństwem osoby niepełnosprawne, upośledzone umysłowo, z zaburzeniami mentalnymi lub deficytami społecznymi.

Gospodarstwa socjalne służące integracji w świecie pracy i włączenie społeczne.

Usługi socjalne przeznaczone są dla osób, które popadły w konflikt z prawem lub pochodzących z marginesu społecznego, dzieci z rodzin patologicznych. Ten typ działalności ma na celu integrację zawodową lub zatrudnienie marginalizowanych grup na otwartym rynku pracy, w tym także profesjonalne szkolenia. Osoby w jakikolwiek sposób pokrzywdzone przez los, także niepełnosprawne, znajdują w gospodarstwach socjalnych zatrudnienie jako wolontariusze, praktykanci lub pracownicy.

Gospodarstwa edukacyjne podejmujące działania pedagogiczne.

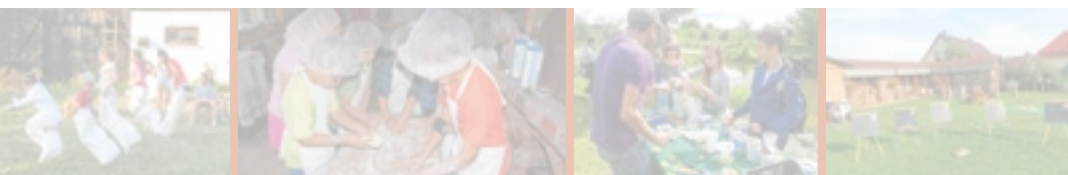
Można wydzielić dwa rodzaje gospodarstw edukacyjnych:

1. Gospodarstwa skupione na edukacji dzieci szkolnych, mające na celu przybliżenie uczniom życia w gospodarstwie rolnym, wiedzy o pochodzeniu żywności i zapewnienie kontaktu z naturalnym wiejskim otoczeniem. W sytuacji, gdy coraz więcej dzieci nie posiada wcale lub ma fałszywe wyobrażenie na temat źródeł pochodzenia żywności, gospodarstwa edukacyjne mają szansę wywołać lepsze zrozumienie wsi i wytworzenie osobistej relacji ogółu społeczeństwa z rolnictwem, a w dłuższej perspektywie przyczynić się do ochrony rolniczej bioróżnorodności i zrównoważonego korzystania z obszarów wiejskich
2. Gospodarstwa oferujące wizyty edukacyjne w gospodarstwie rolnym ze specjalnym programem zajęć i warsztatów wspomagających terapię i rozwój psychofizyczny dzieci z różnymi dysfunkcjami, w tym trudnościami w uczeniu się, brakiem koncentracji czy nadpobudliwością.

Gospodarstwo edukacyjne „Alle voliere” w Gudo, kanton Ticino w Szwajcarii jest przykładem podmiotu ekonomii społecznej, który w swojej działalności łączy funkcje gospodarstwa edukacyjnego z gospodarstwem socjalnym.

Gospodarstwo funkcjonuje od ponad 15 lat. Podstawą produkcji rolniczej w gospodarstwie jest drób. Proces technologiczny rozpoczyna się od zakupu piskląt oraz ich chowu z przeznaczeniem na mięso. Ubój dorosłych sztuk odbywa się w pobliskiej ubojni. Następnie tuszki wracają do gospodarstwa. Tu są porcjowane i pakowane, a następnie sprzedawane lub przygotowywane są z nich dla grup odwiedzających gospodarstwo. W gospodarstwie znajdują się również kury nioski i sprzedawane są świeże jaja. Ozdobą gospodarstwa są również kaczki, gęsi i pawie. Dodatkową atrakcją są konie, króliki oraz osły.

Gospodarstwo należy do sieci gospodarstw edukacyjnych „Schule auf dem Bauernhof”. Podstawowe programy edukacyjne realizowane w gospodarstwie to „Ścieżka jaj” i „Ścieżka mięsa”. Gospodarstwo oferuje także inne zajęcia edukacyjne związane z obszarem przyrody, botaniki, ekologii, a także ekonomii rolnictwa oraz przedsiębiorczością. Oferta skierowana jest głównie dla uczniów gimnazjów i szkół podstawowych. Gospodarstwo średnio przyjmuje 10-15 klas rocznie w sezonach: wiosennym (maj-czerwiec) i jesiennym (wrzesień-październik).

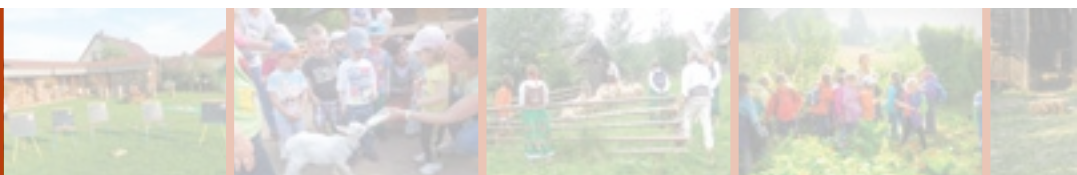

W gospodarstwie pracuje 12 inwalidów. Są to osoby upośledzone umysłowo w stopniu średnim, zamieszkane w kantonie Ticino. Osoby te nie mieszkają w obiekcie, ale dojeżdżają codziennie do pracy z domu. Do opieki i nadzoru nad pracownikami oraz zarządzania całym obiektem Fundacja zatrudnia dodatkowo dwie osoby. Jest to innowacyjne i eksperymentalne rozwiązanie, które ma na celu wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych, integrowanie ze środowiskiem ludzi zdrowych oraz wzajemne przełamywanie barier. Tego też między innymi mają uczyć się dzieci, które odwiedzają gospodarstwo. Podczas wizyty uczniowie spotykają się z pracownikami przy okazji realizacji poszczególnych etapów programu oraz wspólnie z nimi wykonują pewne czynności przy zwierzętach i w obejściu.

2. Edukacyjna misja gospodarstw rolnych

Misja

W czasie ostatnich kilku dziesięcioleci radykalnie wzrosła urbanizacja i odsetek ludności zamieszkującej obszary zurbanizowane. Można do nich zaliczyć nie tylko duże miasta, ale także obszary wiejskie pełniące wyłącznie funkcje mieszkalno-usługowe. Pierwszy spis ludności w odrodzonej Polsce wykazał, że w 1921 roku 24,6% ludności mieszkało w mieście. W roku 1966 liczba mieszkańców miast przekroczyła liczbę ludności zamieszkującej na wsi, a obecnie ponad 60% Polaków mieszka w mieście. Związki z wsią jako środowiskiem rolniczym uległy zatem znacznemu osłabieniu. Wiele rodzin miejskich nie ma już z wsią żadnych kontaktów ro-

dzinnych. Coraz więcej dzieci nie posiada wcale lub ma fałszywe wyobrażenie na temat źródeł pochodzenia żywności.

Szansy na wywołanie lepszego zrozumienia wsi i wytworzenia osobistej relacji ogółu społeczeństwa z rolnictwem upatruje się w działalności gospodarstw edukacyjnych. W dłuższej perspektywie powinno się to przyczynić do wzrostu świadomości ekologicznej, ochrony rolniczej bioróżnorodności i zrównoważonego korzystania z obszarów wiejskich.

W gospodarstwie rolnym wszystko ma swój porządek, rytm i cykl (od siewu do zbioru, od narodzin do śmierci) zależne od warunków przyrodniczych: klimatu, pór roku, zjawisk atmosferycznych. Ścisły związek gospodarstwa rolnego ze środowiskiem naturalnym pozwala prezentować zjawiska przyrodnicze oraz ich wykorzystanie przez człowieka, uczy cierpliwości, respektu wobec natury, kształtuje postawy ekologiczne, konsumenckie i życiowe. Rolnictwo pokazuje, że dla uzyskania czegoś potrzebny jest czas, że nie można mieć wszystkiego od razu, że czekanie jest wartością. Gospodarstwa edukacyjne promują aktywny styl życia i rozwijają nawyki zdrowego odżywiania.

Korzyści

Prowadzenie usług edukacyjnych w gospodarstwie to dla rolnika:

- możliwość uzyskania dodatkowego dochodu,
- przedłużenie sezonu turystycznego,
- promocja produktów z gospodarstwa,
- zachęta i pozyskanie klientów do bezpośrednich zakupów,
- urozmaicenie codziennego życia,
- przyjemność pracy z dziećmi,
- rozwój osobowy,
- nowe perspektywy.

Doświadczenia europejskie

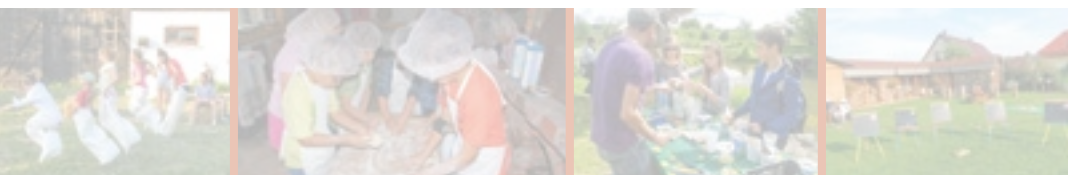
- Programy edukacyjne w oparciu o rolnictwo organizowane są w wielu krajach europejskich.

We Francji działa 740 gospodarstw edukacyjnych skupionych w sieci „*Bienvenue a la Ferme*”. Wizyty w gospodarstwie mogą mieć na celu zwiedzanie gospodarstwa i ogólne zapoznanie się z jego funkcjonowaniem lub dotyczyć specjalistycznych zagadnień. Zakres realizowanych w gospodarstwie tematów określa rodzina rolnika, ona też przygotowuje i realizuje zajęcia. Nauczyciele opiekujący się grupą sprawują nad uczniami nadzór pedagogiczny.

Niezależnie od głównego profilu zajęć dydaktycznych gospodarstwa edukacyjne we Francji posiadają zwierzęta gospodarskie, które korzystnie wpływają na atmosferę pobytu sprawiając dzieciom wiele radości.

Najliczniejszą grupę korzystających z zajęć w gospodarstwach edukacyjnych stanowią dzieci w wieku przedszkolnym, a następnie dzieci w wieku szkoły podstawowej. Nieco mniejsza jest liczba młodzieży gimnazjalnej i licealnej uczestniczącej w zajęciach w gospodarstwie. Rolników obowiązuje uzyskanie zgody od władz lokalnych na prowadzenie działalności edukacyjnej.

Projekt powstał w roku 1998 i rocznie obejmuje 40-50 tys. uczniów. Dzieci i młodzież mogą korzystać z dwóch rodzajów programów:

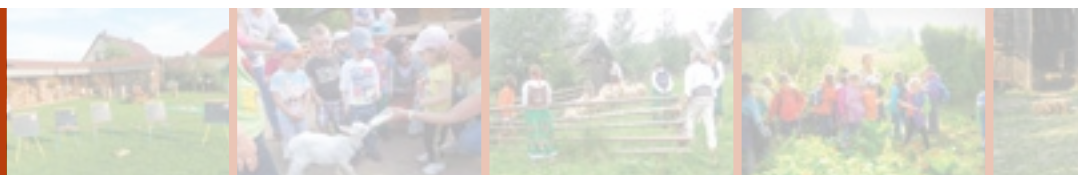
- wizyta jednodniowa obejmująca pół dnia lub cały dzień pobytu w gospodarstwie z programem edukacyjnym dotyczącym podstawowych informacji na temat rolnictwa. Uczestnicy mają możliwość kontaktu ze zwierzętami gospodarskimi, mogą zobaczyć uprawy, maszyny, obiekty i uczestniczyć w wybranych zajęciach w gospodarstwie, takich jak na przykład dojenie, zbieranie plonów, przetwarzania produktów. Krótkie wizyty mają na celu wzbudzić zainteresowanie uczestników problematyką wiejską;
- tygodniowy pobyt w gospodarstwie z zakwaterowaniem i wyżywieniem, który pozwala na zagłębienie się w problematykę, umożliwia młodym ludziom uczestniczenie w codziennym życiu gospodarstwa rolnego, nawiązywania relacji ze zwierzętami, a także śledzenia cyklu produkcyjnego.

W gospodarstwie sadowniczym i przetwórci „**Marillenhof Hackl**” w Dolnej Austrii uczniowie mogą prześledzić drogę moreli od drzewa do słoika z dżemem i innymi przetworami.

Projekt „**Scuola in Fattoria**” („Szkoła w małym gospodarstwie”) został przygotowany we Włoszech przez Konfederację Rolników. Idea zrodziła się z potrzeby przybliżenia młodemu pokoleniu istoty rolnictwa, jego historii, tradycji, kultury i wielofunkcyjności. Pierwsze projekty zostały przedstawione w roku 1997 i były finansowane przez Ministerstwo Środowiska. Po 5 latach liczba gospodarstw dydaktycznych osiągnęła

II. Koncepcja i formy prowadzenia działalności edukacyjnej na wsi

Nowoczesne podejście do edukacji czyni gospodarstwo rolne atrakcyjnym miejscem do prowadzenia zajęć dydaktycznych integrujących teorię z praktyką w zakresie wielu przedmiotów. Bezpośredni kontakt z bogatym otoczeniem rolniczo-przyrodniczym i kulturowo-społecznym w zagrodzie wiejskiej sprzyja holistycznemu rozwojowi. Swobodna wiejska przestrzeń, obecność zwierząt, mnogość zapachów, smaków i dźwięków dostarczają mnóstwo bodźców poznawczych i emocjonalnych korzyści.

Na możliwości edukacyjne gospodarstw wiejskich jako pierwsze zwróciły uwagę gospodarstwa ekologiczne.

Już w 2002 roku **Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne „Ziarno”** zainicjowało sieć Wiejskich Ośrodków Edukacji, opartych o gospodarstwa ekologiczne, których przedstawiciele spotykają się i wymieniają swoje doświadczenia na seminariach, konferencjach, wyjazdach studyjnych i warsztatach. Stowarzyszenie wydało przewodnik dla osób zainteresowanych prowadzeniem edukacji w gospodarstwie ekologicznym. Rocznie z programów edukacyjnych „Ziarna” korzysta ok. 3000 osób. Podstawową bazę do zajęć edukacyjnych stanowi dla **Stowarzyszenia gospodarstwo ekologiczne „Arka”** w Grzybowie k/ Płocka.

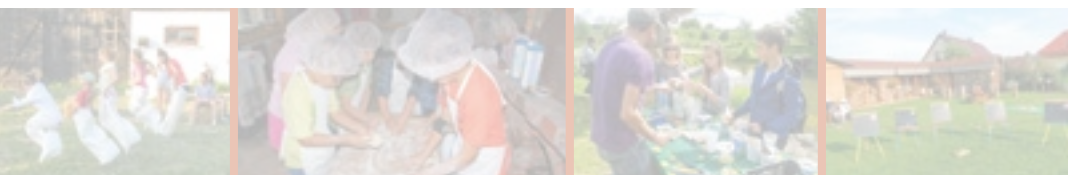
W trakcie zajęć warsztatowych „W Grzybowskiej Arce” grupy mają kilka propozycji tematycznych do wyboru przez nauczyciela. Można poznać zasady funkcjonowania gospodarstwa ekologicznego oraz przyrządzić z bliską pracą rolnika, dowiedzieć się, skąd pochodzą podstawowe produkty żywnościowe: mleko, jaja, sery, masło, śmietana oraz poznać zasady zrównoważonej konsumpcji. W trakcie zajęć w Biopiekarni można dowiedzieć się wszystkiego o zbożach oraz rodzajach mąki, zobaczyć, jak miele się ziarno, upiec razową bułkę, chlebek lub podplomyki. Ośrodek prowadzi także zajęcia z gleboznawstwa połączone z doświadczeniami i prelekcje na temat energii odnawialnych.

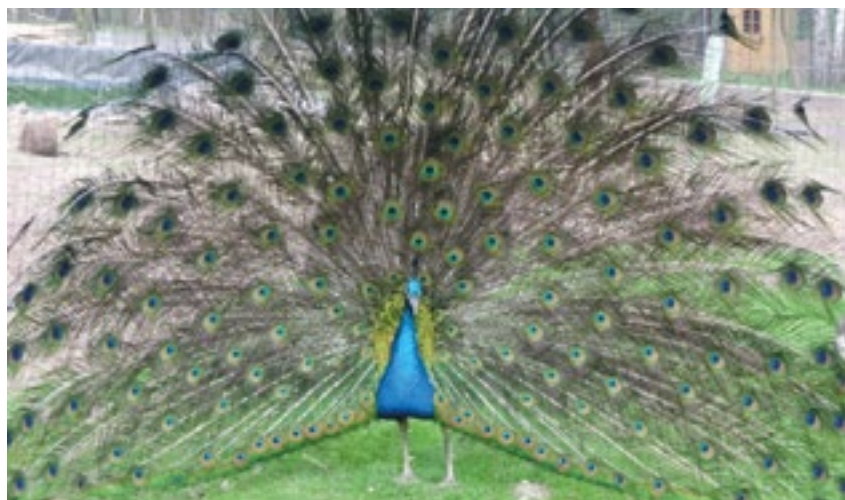
Ogromnym atutem wiejskich gospodarstw i atrakcją przyciągająca gości na wieś są zwierzęta. Rola obcowania dzieci ze zwierzętami domowymi była od dawna doceniana. Współcześnie, coraz bardziej popularnym staje się pogląd, iż kontakt ze zwierzęciem ma korzystnie stymulujący wpływ na niemal każdą ze sfer rozwoju dziecka – fizyczną, emocjonalną, społeczną czy nawet intelektualną.

Zwierzyniec Kopytkowo

Zagroda edukacyjna **„Zwierzyniec Kopytkowo”** w Izdebniku, woj. małopolskie powstało z pasji właścicieli do poznawania świata zwierząt. Na powierzchni 8 ha zamieszkuje strusie emu, daniela, owce kameruńskie, bydło szkockie, osioł, ptactwo ozdobne – bażanty, pawie, kury czubate, kaczki krzyżówki i wiele innych ciekawych okazów. Jest także pasieka z pszczołami miodnymi. Każde ze zwierząt przebywających w obiekcie ma swoją kartę historii wraz z fotografią.

Dla zwiększenia atrakcyjności programy rolnicze w ofercie gospodarstw edukacyjnych bywają łączone z ofertą artystyczną.

Zagroda edukacyjna „**Kowalowe Skąły**” we Wrzeszczynie, woj. dolnośląskie specjalizuje się w hodowli owcy szarej rogatej wrzosówki lineburskiej. Gospodarstwo prowadzi warsztaty pt. „Zwierzaki filcaki” dla dzieci od 6-13 lat. W programie znajduje się prelekcja o historii regionu, hodowli owiec, wykorzystywaniu mleka, mięsa, wełny i skór oraz warsztaty pozyskiwania i przetwarzania wełny owczej: podstrzyżyny, czyszczenie, gręplowanie, filcowanie. Podczas warsztatów każdy uczestnik samodzielnie wykonuje małą formę artystyczno-użytkową z filcu – obraz, maskotka, piórniki, etui na telefon, itp.

1. Oferty programów edukacyjnych bez noclegu

Zagroda edukacyjna

Usługi edukacyjne w gospodarstwie rolnym na ogół są prowadzone w formie krótkich pobytów nie wymagających zapewnienia gościom noclegu. W gospodarstwie edukacyjnym zajęcia dla zorganizowanych grup i gości indywidualnych przebiegają według określonego programu, mogą trwać od jednej do kilku godzin. Oferta może być rozbudowana do całodziennego pobytu obejmującego ponadto dodatkowe elementy rekreacji na świeżym powietrzu oraz wyżywienie.

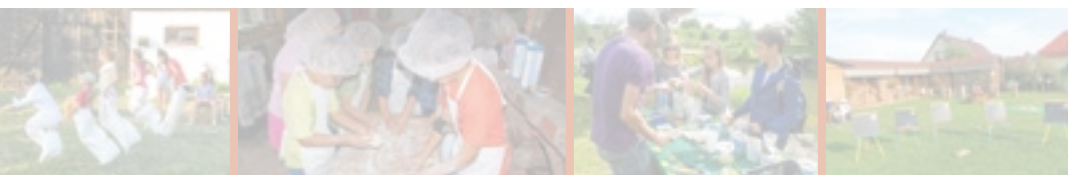
Zagroda edukacyjna „**Ścieżka pszczelarska**” w miejscowości wołów, woj. dolnośląskie powstało w oparciu o wędrowną pasiekę z nowoczesną pracownią pszczelarską i hodowlą matek pszczelich. Ścieżka edukacyjna obejmuje różne typy uli: kłody, ule słomiane, figuralne, współczesne, gniazda pszczół murarek, ulice trzmieli, oszklone ulice demonstracyjne, ule do inhalacji z podsluchem, ule weselne oraz kolekcję roślin pytko – i miododajnych. Zagroda przyjmuje dzieci, uczniów szkół i dorosłych na kilkugodzinne zajęcia edukacyjne popularyzujące pszczelarstwo i produkty pszczele oraz znaczenia owadów zapylających dla człowieka. W gospodarstwie realizowane są cztery główne programy: Historia pszczelarstwa, Pożytki i produkty pszczele, Gospodarka pasieczna i Hodowla matek pszczelich. Zwiedzanie ekspozycji, prezentacja pożytków pszczelich i degustacja miodu to stałe punkty wizyty w zagrodzie.

Zdjęcie: Zagroda edukacyjna Ścieżka pszczelarska

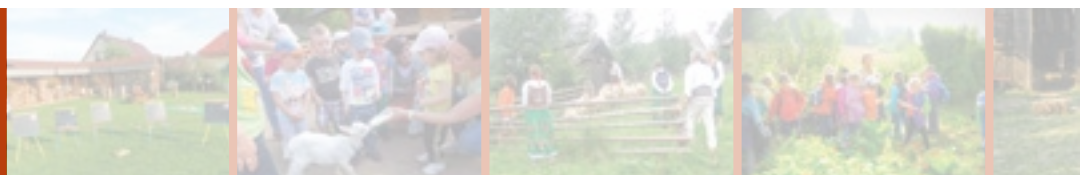
Zagrody otwarte

Koncepcja otwartej zagrody polega na udostępnieniu gospodarstwa wiejskiego do zwiedzania przez turystów indywidualnych i grupy zorganizowane. Wejście do gospodarstwa odbywa się na podstawie wykupionej wejściówki i obejmuje swobodny pobyt w gospodarstwie lub program zwiedzania z przewodnikiem. Przestrzeń gospodarstw otwartych musi być precyzyjnie dostosowana do potrzeb odwiedzających pod względem bezpieczeństwa, oznakowania, punktów animacji, miejsc wypoczynku oraz zaplecza sanitarnego. Idea otwartych farm pełni ważną funkcję promocyjną lokalnej produkcji rolnej i przedstawia rolnika jako opiekuna środowiska i krajobrazu.

26

Zakładając, że główną grupę docelową odwiedzających gospodarstwa edukacyjne stanowią dzieci i młodzież szkolna, urządzenie i wyposażenie pomieszczeń służących edukacji należy dostosować do ich potrzeb. Rozmiary i sposób umieszczenia poszczególnych elementów pomieszczeń szkoleniowych powinny uwzględniać wzrost, sprawność i potrzeby poznawcze dzieci.

- stoliki o wysokości 45-60 cm,
- krzeselka o wysokości siedziska 30 cm i szerokości siedziska 35 cm,
- regał z pomocami dydaktycznymi o górnej krawędzi na wysokości maksimum 150 cm, a w przypadku półek zawieszanych o dolnej krawędzi na wysokości 50 cm.

- bezpieczne,
- stabilne,
- odporne na uszkodzenia mechaniczne,
- barwne i atrakcyjne, przyciągające uwagę,
- łatwe do czyszczenia i dezynfekcji,
- łatwe do naprawy.

- ściany muszą być odporne na uderzenia i gładkie, musi istnieć możliwość czyszczenia ich i dezynfekowania do wysokości 1,40-1,65 m;
- podłogi powinny być wodoszczelne, odporne na zużywanie, antypoślizgowe, gładkie,
- drzwi muszą mieć po stronie pchania zabezpieczenie przed zakleszczeniem się,
- narożniki oraz krawędzie muszą być zaokrąglone lub odpowiednio silnie sfazowane,
- pomieszczenia toalet i umywalni powinny graniczyć ze sobą, a w przypadku powyżej 2 WC powinny znajdować się w odrębnych pomieszczeniach z odrębnymi wentylacjami,
- wysokość montażowa umywalek: 50-60 cm,
- wysokość siedzenia WC stojących 25-30 cm,
- temperatura wody nie może przekraczać 40 °C,
- umywalki powinny być przygotowane do mycia pod bieżącą wodą, bez zamknięcia odpływu, najlepiej bez przelewu, wyposażone w armaturę jednouchwytową,
- w obszarach sanitarnych powinny się znajdować wpusty podłogowe.

3. Zagospodarowanie przestrzeni

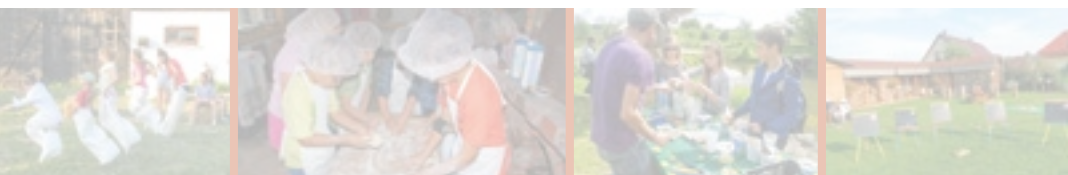
Gospodarstwo i otwarta przestrzeń wykorzystywana do realizacji zajęć edukacyjnych powinna być zorganizowana w sposób ułatwiający poruszanie, samodzielne zwiedzanie i dodatkową aktywność uczestników zajęć. Wybrane obiekty, uprawy, miejsca przebywania zwierząt mogą zostać oznakowane tablicami informacyjnymi z nazwą i syntetycznym, ciekawym opisem. Warto zaprojektować **tablice** tak, aby niewielkie bloki tekstu przeplatały się z grafiką lub zdjęciami ilustrującymi obiekt. W większych gospodarstwach można zaproponować połączenie wybranych obiektów w rodzaj **ścieżki tematycznej** prezentującej określony rodzaj działalności gospodarstwa. Praktyka tworzenia ścieżek przyrodniczych wskazuje optymalną organizację ścieżki w formie pętli z początkiem i końcem w tym samym miejscu o długości nie większej niż 6 km. Ścieżka powinna mieć czytelny przebieg. Dobrą formą uatrakcyjnienia ścieżki są urządzenia do samodzielnych eksperymentów.

Zagroda edukacyjna „Agroturystyka Marianówek” w Dobrocinie, woj. dolnośląskie oferuje spacer bosymi stopami po ścieżce zmysłów wyłożonej zróżnicowanymi materiałami naturalnymi – szyszki, kamyki, kora, piasek itp. Spacer pozwala odczuć różnorodność form natury w bezpośrednim dotyku.

Atrakcją przebywania na monokulturowych polach uprawnych mogą być trasy spacerowe w formie labiryntów. Pokonywanie kukurydzianych labiryntów to dość młoda rozrywka, głównie Amerykanów – pierwsze powstały tam w 1993 roku. Są wzorowane na żywopłotowych labiryntach, od setek lat zdobniczych ogrody europejskich zamków i pałaców. Pola wysokiej kukurydzy usiane są płataniną wąskich drózek.

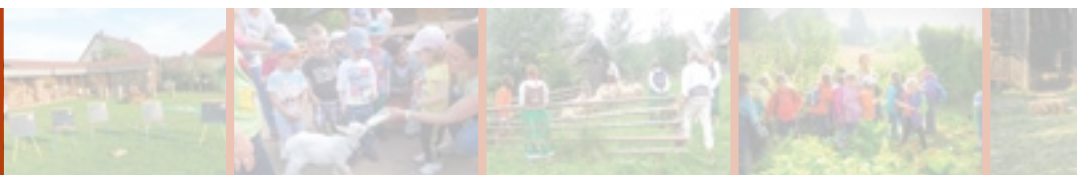
W zagrodzie edukacyjnej „W Labiryntach” w Paprotach, woj. zachodniopomorskie na podobnej zasadzie przygotowano gry terenowe w labiryntach wierzbowych. W podobny sposób labirynty na mniejszą skalę, jako miejsce do zabaw dla dzieci, można układać z klocków słomy,

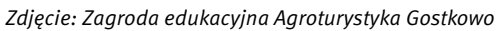

Miejsce zabaw powinno sprzyać dziecięcej fantazji i kreatywności, a jednocześnie zapewniać bezpieczeństwo. Plac zabaw należy zaplanować z uwzględnieniem:

- powierzchni z podłożem utwardzonym do zabaw ruchowych,
- miejsca do zajęć spokojnych, osłoniętego od wiatru, a przy silnym nasłonecznieniu trzszeczkę zacienionego,
- obiektów do wspinania się (np. punkt obserwacyjny na drzewie).

Powierzchnia do zabaw sportowych powinna być rozległa i raczej równa, podłoże musi być wytrzymałe i odporne na wydeptywanie, a jednocześnie bezpieczne dla dzieci. Najlepsze podłoże stanowi trawnik odpowiednio przygotowany i zadbane. Nadmiernemu wydeptaniu w pewnych miejscach zapobiegniemy zmieniając w trakcie sezonu rozmieszczenie różnych sprzętów do zabaw.

Dziko rosnące krzewy tworzą idealne warunki do dziecięcych zabaw. Ich zarośla można wykorzystać na wiele różnych sposobów. Tu można bawić się w chowanego, budować jamy i sztafasy. Szczególnie ulubione przez dzieci są krzewy, których gałęzie opadają do ziemi i w swym wnętrzu tworzą wspaniałe kryjówki. Krzewy formowane, podobnie jak krzewy iglaste, nie nadają się do zabawy.

Rośliny trujące, których nie powinno się sadzić wokół miejsc zabaw dla dzieci

-

-
- A photograph of a small, light-colored stone building with a blue roof, partially obscured by a low wall and dense green foliage. The foreground is filled with a lush garden of blue and red flowers.

Warto zapamiętać, że:

-

4. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo gości jest nadrzędną sprawą w działalności edukacyjnej gospodarstwa wiejskiego. Kluczową sprawą jest dopełnienie wszystkich warunków wynikających z prawa budowlanego oraz przepisów przeciwpożarowych. Infrastruktura techniczna gospodarstwa, urządzenia gospodarcze, maszyny rolnicze muszą być właściwie zabezpieczone, a ich dostępność dla gości może odbywać się pod ściśle określonymi warunkami. Podobnie kontakt ze zwierzętami powinien odbywać się pod nadzorem. Dotyczy to szczególnie dużych zwierząt gospodarskich.

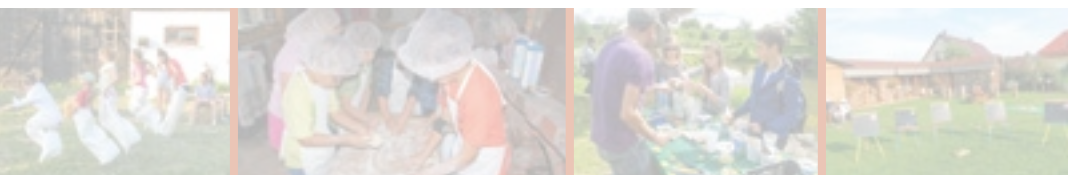

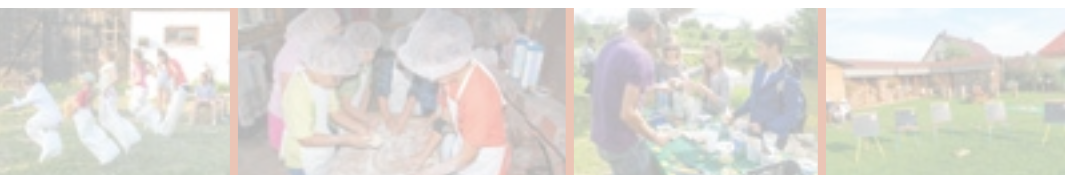
Zdjęcie: Zagroda edukacyjna Wichrowe wzgórze Gostkowo

Warto pamiętać, że:

- wszystko, co może stanowić zagrożenie, powinno być uprzątnięte lub zabezpieczone, ogrodzone, oznakowane,
- schody, balkony i tarasy muszą być wykończone i wyposażone w barierki i poręcze,
- podłogi i inne powierzchnie nie mogą być śliskie,
- sprzęt mechaniczny powinien być podłączony starannie z zachowaniem zasad bezpieczeństwa,
- wszelkie środki chemiczne muszą znajdować się poza zasięgiem dzieci,
- narzędzia, sprzęty nie mogą być swobodnie dostępne dla dzieci,
- zwierzęta powinny być pod kontrolą weterynaryjną,
- ewentualne zakupywane dla gości produkty żywnościowe muszą pochodzić z pewnych źródeł,
- należy sprawdzać daty ważności kupowanych produktów żywnościowych.

W miejscu ogólnodostępnym w obiekcie należy umieścić apteczkę pierwszej pomocy i systematycznie uzupełniać jej zawartość.

**Publikacja wchodzi w skład Pakietu
informacyjno-edukacyjnego Ogólnopolskiej Sieci
Zagród Edukacyjnych. Pakiet tworzy 10 poradników:**

- Wprowadzenie do zagadnień edukacji w gospodarstwie rolnym
- Prawne uwarunkowania prowadzenia działalności edukacyjnej w gospodarstwach rolnych
- Edukacja w zagrodach edukacyjnych w kontekście dokumentów programowych wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego
- Praktyczne zastosowanie psychologii rozwojowej w zagrodach edukacyjnych
- Podstawy metodyki zajęć organizowanych w warunkach gospodarstwa wiejskiego
- Ścieżka miodu. Twórcze wykorzystanie zasobów gospodarstwa rolnego do celów edukacyjnych
- Ścieżka jajka. Twórcze wykorzystanie zasobów gospodarstwa rolnego do celów edukacyjnych
- Zagrody edukacyjne w promocji produktów lokalnych
- Możliwości wsparcia finansowego działalności gospodarstw edukacyjnych na terenach wiejskich
- Koncepcja i funkcjonowanie Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych

www.zagrodaedukacyjna.pl

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
ul. Meiselsa 1, 31-063 Kraków, tel. 12 424 05 23 (13), fax. 12 424 05 05, e-mail: drow.krakow@cdr.gov.pl